

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

37. De excommunicationibus non reseruatibus in decreto, & decretalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

*De excommunicationibus non referuatis in decreto,
& decretalibus.*

CAPVT XXXVII.

Sequentes excommunicationes nulli referuantur, quarum prima habetur. 23. q. 5. can. administratores. Iudices, & Gubernatores seculares conuenti ab Episcopis, & viris Ecclesiasticis, quod iustitiam non seruent, si, quāum necessitas exegerit absque negligentia, id non correxerint post trinam admonitionem factam, ipso facto sunt excommunicati, non absoluendi vsque ad cōdignam satisfactionem. Hæc excommunicatio fere non est in exercitio.

Secunda habetur cap. licet deuitanda. de elect. Electus à minori numero, quā duarum partium Cardinalium in Pontificatum, si suæ electioni consentiat, est excommunicatus. Electus verò à sola tertia parte, si consentiat suæ electioni, ipse excommunicatus est cum recipientibus eum in Pontificem.

Tertia habetur in cap. non minns. adiuncto etiam cap. aduersus. de immunit. Eccles. vbi excommunicantur primò omnes Rectores, Consules, & alij officiales laici quorumcumque locorum, qui talias, collectas, aliaque exactiones indebitas, id est, onera personarum, aut rerum Ecclesijs, aut personis Ecclesiasticis imponunt, & eorum fautores.

Secundò excommunicantur prædictæ personæ, qui iurisdictionem Prælatorum fere euacuant. Quod intellige cum Ioan. Andr. d. cap. non minus. de iurisdictione temporal. Tam autem illi, quā isti, & eorum fautores, si admoniti non desistant, sunt ipso iure excommunicati, & sufficit vna admonitio, vt Hostien. notat in prædicto cap. non minus. nec absolui debent, donec satisfecerint competenter.

Tertiò, excommunicantur successores prædictorum officialium, nisi intra mentem excessum suorum prædecessorum purgauerint, & satisfecerint.

Quartò prædicti officiales, etiam officio deposito manent excommunicati, donec fiat compotens satisfactio, quoad collectam quidem per eum, in cuius commodum versa est: & per officiales verò de delicto arbitrio iudicis: sin autem, tenentur ipsi in totum satisfacere, vt notat Abb. in d. c. aduersus. nu. 20.

de immuni. Eccle. Per hæc non est excommunicatus officialis aut Rector, qui non consensit, sed resistit quantum potuit, licet exactio fuerit imposita, vt habet Panor. cap. aduersus, citato nu. 20. & Siluest. excom. 9. nu. 17. arg. cap. ephesi. d. 43. nec tenetur dimittere officium, nisi quando id exercere non potest, nisi se talibus intromittat imponendis, vel exequendis secundum Siluest. quia tunc non debent exercere officium in loco Ecclesijs aduerso, vt dicit Abb. vbi supra. Eadem est ratio de successore, vt dicit Siluest. non enim tenetur officium nouit accipere, quando non potest satisfactionem obtinere, renitente vniuersitate, nec est excommunicatus, licet Abb. in d. ca. aduersus, nu. 22. dicat tunc esse officium dimittere.

Aduertendum est autem, quod hæc excommunicatio non incurritur propter tributa, quæ Clerici debent ob bonorum temporalia, quia illa soluere de iure tenentur, vt dicit Abb. in c. fin. num. 12. de vit. & honest. Cleric. Nec etiam incurritur ob realia extraordinaria, quæ immediate spectant ad eorum bona, vt ad reficiendum iter, quod est ante domum suam, vel ad expurgandum puteum viciniam, in qua est Ecclesia secundum Abb. in c. non minus, num. 16. ver. fateor de immuni. eccl.

Aduertendum est rursus secundum Castren. conf. 423. incip. ex puncto, l. b. 2. excommunicationem prædictam habet locum, quando directe contra Clericos, vel eorum bona collectæ imponuntur, secus si indirecte, & causatiue, puta quando pro reparatione pontium viarum, & similium imponitur gabella super rebus emendis, hoc idem tenet Silu. ver. immunitas, in fin. Abb. in cap. non minus in fin. de immunit. Eccle. Grammat. decis. 99. nu. 26.

Quarta habetur in cap. non magnopere, ne Clerici vel monachi Religiosi professi exeuntes a suis Monasterijs ad audiendas leges, vel medicinam, nisi intra duos menses à die exitus ad claustrum redeant, sunt excommunicati. Extenditur autem excommunicatio ista in cap. super specula. cod. tit. ad habentes dignitatem, vel personatum, etiam si presbyteri non sint, & ad presbyteros etiam, etiam si personatum, dignitatem, vel beneficium non habeant. Hæc non comprehendit religiosos intra claustra audientes, vel foris, manentes tamen in claustris aut reuertentes ante duos menses, vt ibi notat Panor. nu. 3. de mente Inno. contra Hostie. tenentem esse excommunicatos, nec comprehendit docentes dictas scientias, vt dicit Abb.

in d.

in d. c. fin. nu. 16. de mente Inn. Nec etiam Religiosos, vel alios presbyteros, seu personatus habentes priuatim in Camera lectores legum, secundum Cald. in cons. fin. nu. 7. de magistr. & Ancar. in d. cap. specula. nu. 4. qui responderet ad Abb. contrariū sententem. Nec etiam eos, qui student legibus, in quantum conducunt, & possunt conducere ad noticiam canonum, vt habet Boic. in d. c. num. 6. post Ioann. Andr. & Hostien. arg. tex. in c. fin. 37, & 38. dist. tamen in foro fori presumptio esset contra eos.

Rursus non comprehendit Diaconos, aut Subdiaconos, etiam si beneficium habeant, nisi personatus, vt notat Siluest. ex communi. 9. §. 22.

Rursus non comprehendit possidentes parochias, nisi sint plebania habentes sub se cappellas, in quibus Clerici perpetuo instituantur, vt habetur cap. 1. ne Cleri. vel monach. in 6. Abb. per illum tex. in cap. super specula. num. 10. ne Cleri. vel mona. & licet Inno. contrarium senserit, tempore tamen illius non erat determinatum per d. c. 1. quod est Bonifacij Octaui, qui fuit post Inn. & idem, quod dicitur de plebania habente tales cappellas, est dicendum de plebania collegiata, vt habet Gem. in d. cap. 1. Comprehendit tamen presbyteros, vel Clericos habentes personatus, si audiant per duos menses leges, vel medicinam; etiam si à proprijs domicilijs non exeant, vt habet Caiet. ver. excom. cap. 50. & Henric. Boic. in d. cap. super specula. num. 7.

Requiritur etiam, vt Religiosi hac intētionē exeant à claustris, vt dicit Caietan. Tamen si quis hac intentione exiret, & postea mutaret propositum, & audiret non prohibita, non incideret in hunc canonem, vt dicit Panorm. cap. super specula. numer. 9. etiam si non rediret intra duos menses. Cuius tamen contrarium, nempe, quod teneatur redire, nisi de mandato superioris maneat foris, tenet Innoc. & Vincen. quos sequitur Henric. Boic. in d. cap. inter specula. num. 7. & Ancar. num. 11. pro quorum opinione faciat tex. in d. cap. non magnopere, §. si verò. ibi, nisi infra duorum mensium spatium non redierint.

Requiritur iterius, quod audiant causa discendi principaliter, vt notat Abb. in d. cap. fin. nu. 14. & 16. Ne cleri. vel Monach. & ibi Boic. num. 4. nam si causa honorandi doctorem, vel amicum, & non addiscendi, non includeretur sub huiusmodi prohibitionē; licitum est enim, vt ipsi dicunt, Religiosis

assumere aduocationem, vel procuram, etiam in foro seculari pro amico monasterij. Ergo etiã hoc, dummodo non frequenter id faciant ad tollendas fraudes, secundum Abb. & Boic. vbi supra. & Ancar. ibidem. nu. 7.

Quinta habetur. c. Clericis. ne Cleri. vel mona. Sacerdos officium habens Vicecomitis, aut Præpositi secularis, & communis non vult se emendare, est excommunicatus. Hæc licet solos sacerdotes comprehendere videatur, vt patet ex textu. Nihilominus Host. ibi nu. 3. in fin. expressit, sacerdotem facti vel faciendum, seu Clericum: cum quo est communis sententia, vt testatur Abb. ibi num. 8. sed magis placet sententia Abbatis, qui intelligit de constitutis in sacris: non autem de omnibus Clericis: & ad id probandum, vltra rationes adducit in c. 2. de cohab. Cleri. & mulier. vbi Papa declarat, sub nomine sacerdotis contineri presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos; & de Diacono est etiam tex. in cap. 1. in fin. 15. qu. 5. & in Glof.

Hæc autem excommunicatio non comprehendit eos, qui suæ dignitati iurisdictioni temporalem habentes annexam possunt eam per se exercere, dummodo non inferant pœnam mortis, vel membrorum detractionem. Et idem dicendum est, si ipsam iurisdictionem habent nomine proprio, putatione patrimonij: sed eos, qui vt ministri Principum id faciunt, etiam si iudicium sanguinis non exerceant, vt notat Abb. in d. c. num. 5.

Aduerte tamen, quod licet prædicti Clerici in sacris existentes esse non possint Vicecomites, & Præpositi seculares (sub quorum nomine comprehenduntur Gubernatores, Vicegerentes, alijque Præsidentes, iurisdictionem à secularibus obtinentes, vt notat Caiet. in sum. ver. excom. c. 76.) possunt tamen esse Consiliarij Principis secularis, vt notat Abb. in d. c. clericis. nu. 10. ne cleri. vel mona. post Host. ibi num. 4. dummodo pœna sanguinis se abstineant secundum Hostien. & Abb. vbi supra: quam quidem pœnam sanguinis esse debere grauedicit Boic. ibidem. in fin. Nec est etiam dictis clericis prohiberi in genere suadere, quod fiat iniustitia; & si nesciunt casum de facto pendere, possunt respondere pro tali casu talem pœnam lege esse impostam. Host. vbi supra. nu. 4. etiam si sit mortis pœna: de hac tamen re in materia irregularitatis latius agemus.

Sexta habetur in cap. excommunicationi. de rapto. Q

Christi

Christianos naufragium patientes damnata cupiditate rebus suis spoliant, nisi ablata reddiderint, sunt excommunicati. Ad hanc excommunicationem contrahendam non fat est spolasse, sed etiam esse in mora restituendi, ut ibi dicit Panorm. Sed hodie ista excommunicatio est in Coena, & adhuc ampliata, ut illic scripsimus.

Septima habetur cap. nouerit. de sent. excom. Vbi multa genera personarum excommunicantur.

Primò, qui statuta edita, vel consuetudines introductas contra libertatem Ecclesiae fecerint obseruari, nisi de suis libris capitularibus intra duos menses à publicatione huius sententiae fecerint deleri. Iam hi menses completi sunt, quia antiqua est Decretalis, ut per Abb. in d. c. numer. 3. Ligat ergo nunc non delentes, aut seruari facientes, ut notat Hostien. in prædicto c. nouerit.

Secundò excommunicantur statuarij, & scriptores ipsorum statutorum.

Tertiò Potestates, Consules, & Rectores, Consiliarij locorum, in quibus statuta, vel consuetudines editae, vel seruatae fuerint.

Quartò illi, qui secundum ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.

Hæc excommunicatio solum comprehendit illos, qui violant libertatem ecclesiasticam per modum statuti, vel consuetudinis, ut notat Caiet. ver. excom. c. 31.

Rursus primum genus intelligendum est disunctiuè, ut excommunicentur, qui faciunt seruare, vel qui non delent ita, ut vnum satis sit ad excommunicationem contrahendam, ut notat Sil. excomm. 9. §. 31. quamuis alij contrarium putent: quod autem excommunicentur illi, qui faciunt seruare, etiam si deleant, colligitur ex textu: nam Consules, Consiliarij, Rectores, vbi talia statuta seruatur, excommunicati sunt, & non repetitur nisi deleant, quia sufficit seruare facere, vel vbi seruantur, habere officium Rectoris, Consiliariorum, vel Potestatum.

Non autem comprehendit illos, qui obseruare faciunt, vel non delent, si ignorant esse contra libertatem Ecclesiasticam. Inno. in d. c. nouit. in fin. de sent. excom. Hostien. nu. 5. in prin. nam, ut ipsi dicunt, excommunicatio non est infligenda, nisi in contumaces, pro magnis criminibus. Et multo minus illos, qui de consilio viri alicuius eruditi, ac conscientia prædi-

ti prædicta faciunt, quoniam agunt ex ignorantia probabile
Calet. in sum. ver. excommunicatio cas. 31.

Nec eos, qui inceperunt statuere contra libertatem ecclesiasticam, & non perfecerunt, licet factum non reuocauerint, quia verbum (statuo) significat rem perfectam cap. in his. verbor. signific. & notat Apostel. ad Abb. in c. nouerit. de sent. excomm.

Non etiam comprehendit Potestates, Rectores, Consules, Consiliarios, quando ipsis non est liberum impedire, ne obseruentur, aut edantur: comprehendit tamen, si ipsis est liberum & non faciunt; quamuis ipsi non sint conditores statutorum, vel auctores consuetudinum.

Aduerte autem, quod statutorum debet fieri realis cassatio, & ablatio, & non sufficit verbo, idque in odium criminis, in datur occasio, quod talia statuta de facto seruentur, vel potius relinquatur eorum memoria, vt habet Fely. alios citans cap. Ecclesie sancte Mariæ, num. 109. de constit. Vnde sequitur, non sufficere protestationem in fine statutorum appositam, quod statuentes non intendunt aliquid statuisse contra libertatem Ecclesie, vt dicunt Fely. & alij in c. nouerit de sent. excomm.

Aduerte similiter, quod vbi statutum est generale, & potest vtiliter dubitari, ne inferat præiudicium Ecclesijs, vel Clericis, Episcopus potest cogere illos, ad quos spectat, quod declarent statutum illud non extendi ad Clericos, vel Ecclesias, Ioan. Andr. in capit. fin. de immun. Ecclesi. lib. 6. latè Fely. in dicto cap. Ecclesie sancte Mariæ, numer. 107. de constit.

Aduerte etiam si est notorium statutum, esse contra libertatem Ecclesie, Episcopum posse illud tollere, vel mandare, vt tollatur, & non obseruetur, ac decernere, vt non teneat, etiam nullo citato. Ancar. in c. que Lorharius cir. fin. 2. qu. 1. Gem. in c. fin. de de immun. Ecclesi. lib. 6. & ratio est, quia constat defensionem non competere, vt dicit Fely. in d. c. Ecclesie sancte Mariæ num. 110.

Libertas autem Ecclesiastica consistit in priuilegijs concessis Ecclesie vniuersali super spiritualibus, vel temporalibus a Deo, vel a Papa, Imperatore, alijsque Principibus, vt dicunt Hostien. cap. nouerit in prin. & ibi Innoc. de sent. excomm. & Abb. num. 2. ar. stat. de communi. Quæ autem, & quæ sint ista priuilegia pertractat ad longum Lopus alleg. 92. per

totam. Statuta igitur, quæ cedunt in derogationem dictorum
 Priuilegiorum contra libertatem Ecclesiasticam esse dicuntur
 idque locum habere etiam si indirectè sint contra dicta priuile-
 gia. vt dicunt Abb. in cap. Ecclesiæ S. Mariæ, nu. 27. de constit.
 &c. quanto. & ibi Doctor de priuileg. & cap. fin. de immunit.
 Ecclesi. lib. 6. in quo cap. decernitur, vt si quis statuat, ne laici
 coquant panem, blandum molant, quicquam vendant Præ-
 latis, aut Clericis; seu personis Ecclesiasticis, aut emanent ali-
 quid ab eisdem, seu alia obsequia illis exhibere præsumant, sit
 excommunicatus, quia talia in derogationem Ecclesiasticæ
 libertatis esse præsumuntur. Vbi aduerte, quia Papa non dixit
 simpliciter huiusmodi statutum esse contra libertatem Eccle-
 siæ, sed præsumi. Propterea tenuit Caiet. in sum. ver. excomm.
 cal. 31. quem sequitur Nauarr. cap. 27. num. 120. & ante illos,
 alios tenuisse refert Lopus allega. 92. numer. 3. prædicta per se
 non tangere Ecclesiam, vt est teste Ecclesia; sed quatenus est
 congregatio hominum. Et ideo aliqua rationabili causa exi-
 stente posset dari casus, in quo liceret Principi prohibere lai-
 cis talia communia dare clericis, nihilominus contrarium
 videtur notare Gloss. in d. capit. fin. ver. libertatis vbi dicitur,
 quod licet quoad verba tale statutum non videretur infringere
 libertatem Ecclesiasticam, tamen infringebat quoad
 mentem, faciendo fraudem de persona ad personam. Idem
 notat Lopus d. Gloss. citans in prædicta alleg. 92. num. 3. ea ra-
 tione motus, quia faciunt contra immunitatem Ecclesiæ, &
 Clericorum, quæ est, vt nō lædantur, vel de eis, seu contra eos
 per Laicos directè, vel indirectè non disponatur. Nec obstat,
 quod Papa in d. c. fi. de immu. Ecclesi. lib. 6. simpliciter non dis-
 ponat esse contra libertatem Ecclesiæ; sed præsumi: nam ex
 quo super huiusmodi præsumptione decreuit talia statuentes
 sententiæ excommunicationis subiacere, idem est, ac si sim-
 pliciter statuisset esse contra libertatem Ecclesiæ, quoniam hu-
 iusmodi præsumptio dicitur iuris, & de iure contra, aut su-
 per quam non admittitur probatio in contrarium, vt notat
 Abb. in capit. inter alia, numer. 7. de immunita. Ecclesi. & tra-
 dunt Doctor. in capit. 15. qui fidem. de sponsal. Statuta
 ipitur, siue directè, siue indirectè derogent priuilegijs con-
 cessis Ecclesiæ vniuersali, dicuntur contra libertatem Eccle-
 siasticam.

Aduerte etiam, quod licet statutū, ad hoc, vt sit contra liber-
 tatem Ecclesiæ, esse debeat cōtra vniuersalem Ecclesiam, non

tamen

tamen oportet statui contra omnes Ecclesias mundi, sed fuit cit, quod tendat in præiudicium particularis Ecclesiæ cit id, quod competit omnibus, quemadmodum lædere Episcopum, est facere contra libertatem Ecclesiæ, licet non lædere omnes, c. olim. de iniur. nam, vt dicit Ioan. Andr. in cap. eos. immunit. Ecclesi. quem refert, & sequitur Lopus in prædicatione alleg. 92. num. 6. Ecclesia vniuersalis est vnum corpus, cuius membra sunt Ecclesiæ singulares, cap. significasti. de elect. h. excommunicatio hodie magna ex parte est in Bulla Cœnæ vt ibi diximus.

Octaua habetur c. i. de Schismati. vbi tria genera personarum excommunicantur, vt ibi exponit Panorm.

Primò, qui emit, vel quouis alio modo acquisiuit rem ecclesiasticam à Schismatico.

Secundò, qui recipit beneficium à Schismatico.

Tertio, qui consentit ordinationi ipsius Schismatici; & per ordinationem non solum intellige ordinationem in spiritualibus, & sacramentorum collationem, sed etiam in temporalibus, vt ibi notat Panor qui limitat, quando scienter consentit. De ipsis autem Schismaticis in Bulla Cœnæ diximus.

Duæ aliæ sunt excommunicationes in Decretalibus, vt in c. quoniam. de offi. ordin.

Alteri c. i. de locati. Sed quia illius casus non est hodie practicabilis; huius autem casus est particularis ad Bononios, prætermittimus.

De excommunicationibus non reseruatis in sexto.

CAPVT XXXVIII.

Prima habetur in cap. vbi periculum. de elect. in 6. Quod mittit scripturam, vel nuncium alicui Cardinali in Conclauo, ad Romani Põtificis electionem existenti, vel cum eo secreta loquitur, excommunicatus est ipso facto. Vbi tria genera personarum comprehenduntur. Nota, quod non ligantur hac excommunicatione, qui Conclauo ingrediuntur pro his tantum, quæ pertinent ad electionem, de voluntate omnium Cardinalium ibidem præsentium, quales sunt Advocati, Tabelliones, & Religiosi, vt dicit Sil. excommunicatus 9. §. 34. Nota etiam, quod Archi. & Gemini. in eodem c. inter-

pretar